

Hadeland

HADELAND – DEN LEDENDE BIOENERGIREGIONEN **Prosjektbeskrivelse BIOENERGIREGIONEN HADELAND,** **perioden 2008 til og med 2010, vedtatt 18. august 2008,**

Formål

BIOREG er Hadelands hovedverktøy for å nå de langsiktige målsettingene om satsing på bioenergi. Prosjektet skal bidra til kompetanseheving og næringsutvikling med virkemidler og tiltak som ikke dekkes av andre ordninger. På denne måten skal BIOREG bidra til at Hadeland også i framtida skal være en region som er i front når det gjelder bruk og utvikling av bioenergi.

Målsetting

Hovedmål

- **Hadeland har i 2020 utviklet bioenergi som basis for et samfunn der energibruken er i balanse med naturens bæreevne**

Delmål

- **Dobling av bruken av bioenergi på Hadeland i perioden 2003–2015 fra 54 til 108 GWh**
- **Bidra til næringsutvikling innen Bioenergi i regionen.**
- **Videreutvikle Hadeland som demonstrasjons – og kompetanse- region.**
- **Hadeland – regionen som legger til rette og er best til å samspille med Arena-prosjektet "Bioenergi Innlandet"**

Disse målene skal nås gjennom systematisk og målrettet arbeid i forhold til:

- A) Næringslivet på Hadeland.
- B) Arena Bioenergi Innlandet (ABI) lokalisert med administrasjon på Hadeland.
- C) Nettverksbygging og informasjonsutveksling
- D) At kommunene utvikler egen kompetanse om bioenergi som energikilde

A) Næringslivet på Hadeland.

- bidra til næringsutvikling innen bioenergi i regionen (offentlig og privat)

- Bidra til verdiskaping i bioenergirelatert næringsvirksomhet
  - Tilby oppfølging og veiledning overfor enkeltinitiativ til bioenergietableringer fra det lokale næringslivet
  - Stimulere til å utvikle bioenergibedrifter på Hadeland
- Utfordre landbruket i å utvikle og ta i bruk alle typer biomasse – råstoff både i anlegg på egne bruk og kommersielt salg til andre energibrukere.

- arbeide for å videreutvikle Hadeland som demonstrasjonsregion

- Etablere avtaler med demonstrasjonsanlegg
- Bidra til skoloring for presentasjon av demonstrasjonsanlegg
- Formidle kontakt med demonstrasjonsanlegg

- biodrivstoff

- Arbeide videre for introduksjon i markedet og bruk av biodiesel i regionen
- Følge opp arbeidet med foredling av biomasse til biodrivstoff
- Ha kompetanse om etiske spørsmål knyttet til forholdet mellom matproduksjon og biodrivstoff

- lokale varmeprosjekter – oppfølging

- Ha kompetanse- og pådriverrolle i forhold til lokale varmeprosjekter

B) Samhandling med Arena- prosjektet med administrasjon på Hadeland.

- gjøre Hadeland til et ”nav” og en god ”tomleplass” for Arenaprojektet.

- Knytte bioenergiaktører på Hadeland til relevante FoU-prosjekt.
- Bidra til å styrke regionen som kompetanse- og opplæringsregion.
- Arbeide for at demonstrasjonsregionen Hadeland blir utprøvningsregion for mulige nye virkemidler for økt bruk av bioenergi («best på anvendt bioenergi» – «småskalaprojekter»)

- være kontaktpunkt mellom lokalt næringsliv og FOU-institusjoner og bidra til at lokalt næringsliv tar i bruk resultater av FOU-prosjekter

- Bidra til at ulike teknologier blir tatt i bruk på Hadeland.

C) Nettverksbygging og informasjonsutveksling.

- bidra til nettverk for næringsutvikling og kommersialisering i regionen

- Bygge et nettverk mellom bioenergibedrifter på Hadeland
- Nettverkssamlinger / Fagdager
- Vedlikeholde nettverk mellom prosjektaktører

- drive informasjonsutveksling knyttet til bioenergi i og utenfor regionen

- Nettside
- Mediekommunikasjon
- Oppdatere status for bioenergi i regionen

D) Kommunene utvikler egen kompetanse om bioenergi som energikilde.

- bidra til at kommunene er dyktige aktører og tilretteleggere for bruk av bioenergi

- Gjennom deltakelsen i BIOREG-prosjektet forplikter kommunene seg til å

- Legge til rette for at bioenergi kan nyttes som energikilde i flest mulig sammenhenger
- Sørge for god kompetanse om bioenergi som energikilde i kommunens organisasjon

Bakgrunn.

Siden 1986 har det vært arbeidet bevisst for å øke bioenergibruken på Hadeland. På 1990 – tallet ble det blant annet stiftet 2 selskaper som skulle produsere varme (Økovarme) og biodrivstoff (Habiol). Energigården ble etablert av Erik Eid Hohle i 1991. Bioenergiregionen Hadeland ("Bioreg") ble etablert i regi av Regionrådet for Hadeland i 2003 ut fra et ønske om:

- Næringsutvikling innen bioenergi.
- Miljøgevinst (Reduksjon av klimagassutslipp)
- Å utnytte råstoff - ressursgrunnlaget i regionen bedre.
- Bidra til bedre samarbeid mellom det offentlige og regionens kompetansemiljøer. (Kommunene – Energigården).
- Bedre kommunenes kompetanse på bruk av bioenergi

Fra 2003 til 2006 var det nødvendig for Bioreg å legge mye arbeid i lobbyvirksomhet. Det ble også lagt stor vekt på FoU- prosjekter i samarbeid med forskningsmiljøer i Trondheim og på Ås, og mange av forskningsprosjektene som disse miljøene arbeider med i dag, ble utviklet i denne perioden. Fra sommeren 2006 og til sommeren 2008 har satsingen i "Bioreg 2" gått på å følge opp tiltak og initiativer fra første periode og nye tiltak som har kommet i 2. periode. I og med at bioenergi krever kostbare investeringer og en lang inntjening, har mange av prosjektene som ble identifisert i "Bioreg 1" blitt modnet og realisert i "Bioreg 2" – perioden. Prosjektene har vært avhengig av oppfølging for å bli noe av.

Forhold har endret seg siden Bioreg ble etablert i 2003 og siden prosjektbeskrivelse for Bioreg 2 ble utarbeidet i 2006.

- Mange regioner satser nå tungt på bioenergi.
- Stadig flere tunge næringsaktører har bioenergi som satsingsområde.
- Klimaspørsmål har kommet tynger på dagsorden.
FN's klimapanel IPCC beskriver dramatiske klimaendringer.

Lokalt er:

- Energigården etablert som Senter for bioenergi.
- Kommunene utnevnt til Grønne energikommuner.
- Arena Bioenergi Innlandet etablert med administrasjon lagt til Energigården
- Mange mindre bioenergianlegg er etablert og 2 fjernvarmeanlegg er under gjennomføring.
- Habiol har skaffet seg en solid kapitalbase og startet detaljsalg av biodiesel og bygger biodieselfabrikk i Fredrikstad

Gjennom organisert arbeid over flere år har Hadeland klart å skaffe seg ry som en region som ligger i front når det gjelder bruk og utvikling av bioenergi. Utnevnelsen av Hadelandskommunene som de første "Grønne energikommuner" og plasseringen av administrasjonen for Arena Bioenergi Innlandet til Hadeland skyldes kombinasjonen av Energigårdens arbeid og regionens satsing ikke minst på Bioreg- prosjektet.

For å beholde denne posisjonen må de virkemidler, som tas i bruk, stadig endres. Dette skaper behov for justering av prosjektbeskrivelsen til Bioreg. Ikke minst har framveksten av Grønne energikommuner og Arena Bioenergi Innlandet gjort dette aktuelt. Den justerte prosjektbeskrivelsen på de to første sidene i dette dokumentet har tatt hensyn til disse endringene.

Til orientering følger en kort beskrivelse av prosjektene Grønne energikommuner og Arena Bioenergi Innlandet:

Grønne energikommuner

Formål

Målet med Grønne energikommuner er å få kommunene til å satse på energieffektivisering, fornybar energi, som bioenergi, og å få ned klimagassutslippene i sine kommuner.

I avtalen som er opprettet mellom Kommunal – og regionaldepartementet (KR D), Olje- og energidepartementet (OED), Miljøverndepartementet (MD) og Kommunenes sentralforbund (KS) er det sagt at det skal velges ut kommuner som har nytte og interesse av å danne nettverk og løfte klima og energi til strategisk nivå i kommunene. Erfaringene fra nettverkene skal være til inspirasjon og en kilde til læring for kommuner over hele landet blant annet gjennom læringsnettverkene i Livskraftige kommuner.

Arbeidsoppgaver

Kommunene som er med i programmet Grønne energikommuner, skal:

- forankre satsingen i kommunenes overordnede planlegging og integrere satsingen i kommunenes ordinære plan- og styringssystem
- utarbeide energi- og miljøplan, eller sørge for at dette temaet er innarbeidet på andre måter i kommunens planarbeid
- fastsette konkrete mål for reduksjon av utslipp av klimagasser i kommunen
- dokumentere at de har iverksatt konkrete tiltak innen energi- og klimaplanlegging, samt hvilke effekter disse tiltakene har hatt
- inspirere næringslivet og innbyggerne i kommunen til å innføre ENØK- tiltak og energiomlegging i egne bygg og boliger og til å foreta miljøvennlig valg
- drive holdnings- skapende arbeid i kommunene

Bakgrunn

Kommunal- og regionalminister Åslaug Haga lanserte prosjektet ”Grønne energikommuner” på Energigården i februar 2007. De 3 Hadelandskommunene ble valgt ut fordi de allerede har kommet langt med å få ned klimagassutslippene og fordi Energigården som kompetansesenter for bioenergi ligger her.

Åslaug Haga hadde en visjon om at de Grønne energikommunene blant annet skulle etablere et godt utbygd fjernvarmenett og legge om til bioenergi, ha kommunale biler som går på biodrivstoff og ha biodrivstoff – stasjoner. I tillegg skulle næringsliv og befolkning være inspirert til ENØK- tiltak og energiomlegging og barn og unge skulle vite ”alt” om klima og energi inklusive bioenergi.

Omfang

Det er valgt ut 21 kommuner og 1 fylkeskommune fordelt på 5 nettverk:

Hadeland:	Gran, Lunner, Jevnaker og Oppland
Øst:	Lier, Re, Ringerike og Ås
Sør- Østerdalen:	Elverum, Engerdal, Stor- Elvdal, Trysil og Åmot
Midt-Norge:	Rennebu, Sunndal, Tingvoll og Trondheim
Nord- Norge:	Bardu, Lenvik, Målselv, Narvik og Sørreisa

Staten har satt av 8 mill kr i året i 2008, 2009 og 2010 til prosjektet. Midlene blir utbetalt til KS, som driftsansvarlig, etter hvert som prosjektet skrider fram. Disse midlene skal blant annet gå til energi- og klimapådrivere.

Arena Bioenergi Innlandet

Visjon:

Arena Bioenergi Innlandet skal samle aktørene i en næringsklynge, identifisere og gjennomføre aktiviteter som stimulerer til økt vekst og lønnsomhet for bioenergibransjen i Innlandet og bidra til at bransjens mål for næringsutvikling, miljø og samfunn i perioden 2007 – 2010 oppnås.

Arena Bioenergi Innlandet har disse målene innen 2010:

Næringsutvikling:

1. Øke produksjonen av biovarme fra dagens 20 % til 30 % av Innlandets totale energibruk som er på 3,0 TWh årlig utenom transportsektoren
2. Å levere 30 mill. liter biodiesel pr. år for mobil energibruk, tilsvarende 2 % av årlig avgiftspliktig dieselkonsum i Norge
3. Å skape minst 300 – 500 nye arbeidsplasser i Innlandet som følge av økt aktivitet i bioenergibransjen.
4. Å eksportere biobrensler og bioenergi kompetanse til Norge og Norden for øvrig

Miljø og samfunnsutvikling:

5. Utslipp av klimagasser i Innlandet skal reduseres med 130.000 tonn CO₂-ekv. årlig.
6. Det utvikles et kompetansemiljø for forskning, utvikling, utdanning og rådgivning på bioenergi som er Norges beste.

Strategier.

Arena Bioenergi Innlandet skal legge til rette for at målene nås gjennom to komplementære strategier:

- A. Legge til rette for at aktørene får en arena for utveksling av ideer, kompetanse og erfaringer.
- B. Gjennomføre konkrete prosjekter og aktiviteter som reduserer både inngangsterskelen for ny virksomhet og risikoen ved utvidelse av eksisterende virksomhet, samt bidrar til markedsutvikling og kostnadsreduksjoner.

Arbeidsform

Prosjektet er organisert i to nivåer nettverk med følgende inndeling:

- A) Delprosjektorganisering etter bransjegrupper
  - Storskala biovarme
  - Småskala biovarme
  - Biodrivstoff
  - Bioressurser
  - Bioavfall
- B) Klyngeorganisering etter bransje og marked for å skape nye muligheter mellom grupperingene, ved kombinasjon av kunnskap, kompetanse, marked og nettverk.
  - Kompetanseheving utdanning og FoU
  - Kommersialisering og innovasjon
  - Informasjon og samfunnskontakt
  - Klyngeutvikling og nettverksbygging